

Vlaamse Sportfederatie

Handleiding voor sportclubs

Wat met seksueel grensoverschrijdend gedrag?

1.	Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik	3
1.1	Seksueel grensoverschrijdend gedrag	3
1.2	seksueel misbruik.....	5
2.	Waar komt het voor?	5
3.	Wat zijn de signalen?.....	6
3.1	praten.....	7
3.2	fysieke signalen	7
3.3	veranderend gedrag.....	7
3.4	sportprestaties	8
3.5	emoties	8
3.6	signalen in de sportrelatie	8
4.	Wat zijn de gevolgen?	9
4.1	gevolgen voor het slachtoffer	9
4.2	gevolgen voor de pleger.....	9
4.3	gevolgen voor de sportclub	9
5.	Heb je een vermoeden of wil je een geval melden?	10
5.1	Vermoeden	10
5.2	Melding van een slachtoffer	10
5.3	Bestuur vereniging of sportfederatie inlichten	11
5.4	Nazorg in de sportclub	11
6.	Nuttige adressen.....	12
7.	Stappenplan.....	12

Handleiding voor sportclubs

Wat met seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Sport en beweging zijn erg belangrijk voor de totaalontwikkeling. Positieve waarden zoals samenwerking, fair play en vriendschap staan centraal in de sportwereld. Sportclubs hebben daarbij een belangrijke maatschappelijke rol. Maar ook in de sportsector moeten we rekening houden met seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik.

Als seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sportclub voorvalt, weten bestuurders en/of trainers vaak niet hoe ze daarmee moeten omgaan. Het is dan ook logisch dat je denkt “Moet ik hier iets mee?” of “Wat heb ik ermee te maken?”. Als er een melding is, is het van groot belang om als sportclub snel en accuraat te handelen. Daarnaast is het belangrijk om aandachtig te zijn voor signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag van sportbegeleiders, clubbestuurders, trainers, coaches, scheidsrechters,... in jouw sportclub. Deze handleiding helpt je alvast op weg.

In deze handleiding geven we je een antwoord op de volgende vragen:

- Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag en wat is seksueel misbruik?
- Waar moet je aandacht aan geven? Wat zijn de signalen?
- Wat zijn de gevolgen?
- Heb je een vermoeden of wil je een geval melden?
- Waar kunnen de slachtoffers en beschuldigen terecht?

Wij focussen in deze handleiding op seksueel grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van een jonge sporter (in de jeugdsport). Uiteraard zijn deze tips ook toepasbaar op andere personen.

1. Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik

1.1 Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Vaak wordt gesuggereerd dat iedereen wel weet wat hoort en wat niet. Toch blijkt de grens tussen “normale” omgangsvormen en grensoverschrijdend gedrag niet altijd even duidelijk te zijn.

Onder seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt verstaan:

”Elke vorm van seksueel (getint) gedrag ten aanzien van een kind of jongere, in verbale, non-verbale of fysieke vorm, waarbij aan één van de volgende criteria niet is voldaan: wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, leeftijds- of ontwikkelingsadequaat, contextadequaat en zelfrespect.”

Neem bijvoorbeeld een trainer die oefeningen demonstreert met een meisje. Daarna geeft hij haar een tik op haar billen. Als het meisje daar wat van zegt, antwoordt hij: “Stel je niet zo aan, daar bedoel ik toch niets mee.” Maar voor het meisje kan het een ongemakkelijke situatie zijn.

Het is mogelijk dat iemand zich niet bewust is van het ongemak dat hij of zij een ander bezorgt. Toch kan diens handelen gevolgen hebben. In dit voorbeeld kan het gevolg zijn dat het meisje probeert niet meer als voorbeeld te dienen, door minder enthousiast vooraan te staan of door trainingen over te slaan.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is niet altijd gemakkelijk te onderscheiden van aanvaardbaar gedrag. Zeker in de sportcontext, waar lichamelijke aanrakingen vanzelfsprekend zijn, is specifieke aandacht aangewezen.

Wat betreft seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn er drie basiscriteria op basis waarvan je kan bepalen of seksueel (getint) gedrag al dan niet grensoverschrijdend is:

1. toestemming

Om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moeten beide partijen daar toestemming voor hebben gegeven. Maar om toestemming te kunnen geven, moet men oud, wijs of geïnformeerd genoeg zijn om te kunnen inschatten wat er precies gaat of kan gebeuren, wat de consequenties kunnen zijn en of het gebruikelijk is binnen een bepaalde groep of in de gegeven situatie. Toestemmen houdt bovendien meer in dan ja knikken op een simpel verzoek en mag niet verward worden met geen verzet plegen.

Een 11-jarige jongen doucht bijvoorbeeld na de training samen met zijn trainer, maar hij beseft niet dat dat niet gebruikelijk is. De jongen kan daarvoor geen toestemming geven.

2. vrijwilligheid

Om van vrijwilligheid te kunnen spreken, mag er geen sprake zijn van een of andere vorm van dwang zoals geweld, chantage of groepsdruk. Aan een weigering mogen bovendien geen negatieve consequenties (zoals een niet-selectie) verbonden zijn. Een gezond seksueel contact gebeurt altijd op vrijwillige basis.

Een meisje laat bijvoorbeeld toe dat de trainer haar betast, uit schrik dat de trainer leugens over haar zal verspreiden. Zij geeft geen vrijwillige toestemming voor die handelingen.

3. gelijkwaardigheid

Om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moet er een gelijkwaardige relatie bestaan tussen de betrokkenen. Dat betekent dat er een zeker evenwicht moet zijn tussen beide partijen op vlak van onder andere leeftijd, kennis, intelligentie, aanzien, macht, levenservaring, maturiteit, status,... Een trainer-sporter, bestuurslid-trainer, of scheidsrechter-sporter relatie is in principe altijd ongelijkwaardig.

Daarnaast is het ook belangrijk om rekening te houden met de **context (4)** van het gedrag. In de sportsector is die context heel specifiek, waardoor de grens soms moeilijk te bepalen is. Ook het **zelfrespect (5)** en de **ontwikkelingsfase (6)** van de persoon moeten in rekening gebracht worden.

Als aan één van die criteria niet voldaan is, is er mogelijk sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Of dat ook zo is, is iets dat per geval beoordeeld moet worden, en bij twijfel door verschillende mensen tegelijk.

1.2 seksueel misbruik

Seksueel misbruik is een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Zo is er pas sprake van seksueel misbruik als:

- er duidelijk geen toestemming is van één van de betrokkenen
- seksueel gedrag duidelijk wordt afgedwongen of opgedrongen door middel van geweld, dreiging, chantage,...
- er duidelijk een groot leeftijdsverschil of machtsonevenwicht is tussen de betrokkenen

Uit onderzoek blijkt dat het gaat om ervaringen die bijna zeker pijn, angst of kwetsuren veroorzaken bij het slachtoffer (al dan niet zichtbaar).

Een trainer deelt bijvoorbeeld jarenlang tijdens (inter)nationale stages en toernooien het bed met zijn pupil en voert daarbij seksuele handelingen uit. Dat is een duidelijk geval van seksueel misbruik.

2. Waar komt het voor?

Vaak wordt gedacht dat seksueel grensoverschrijdend gedrag bij bepaalde sporten meer voorkomt dan bij andere. Contactsporten, individuele sporten en sporten waarbij sporters weinig kleren aanhebben worden risicovol genoemd. Dat klopt niet. Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat het niet zozeer om de trainingsomstandigheden, maar veeleer om de machtsverhoudingen tussen de betrokkenen. Het is dus belangrijker welke cultuur er op een vereniging heerst, hoe de relatie tussen sporters en kader geregeld is en op welke leeftijd sporters de top behalen (en daardoor kwetsbaar zijn) dan welke kleren een sporter draagt. De één-op-éénrelatie tussen coach en sporter bij individuele sporten kan inderdaad een grote afhankelijkheid met zich meebrengen. Maar ook binnen teamsporten kan dat gebeuren, doordat een sporter naast de training individuele begeleiding krijgt of doordat een pleger situaties creëert om met die sporter alleen te zijn (thuis brengen, benaderen op feesten,...).

Het niveau waarop een sporter actief is, heeft invloed op de afhankelijkheid van trainers en coaches. Het beïnvloedt de tijd die een sporter doorbrengt met sporten en hoe hecht de relatie tussen trainer en sporter is. Welke opoffering en toewijding de sporter normaal vindt, speelt ook mee. In een sfeer waarin een sporter alles moet doen wat een trainer zegt, is het veel moeilijker om grenzen aan te geven.

Risicovergrotenende factoren

- relatie trainer-sporter:
  - sterke afhankelijkheidsrelatie
  - gesloten sportrelatie (geen anderen invloed op)
  - één-op-éénrelatie
- kwetsbare sporters:
  - ambitieuze sporters
  - jonge sporters
  - eenzame, geïsoleerde sporters
- cultuur binnen sport:
  - grote autoriteit trainers
  - mondigheid sporters afgestraft
  - groepsdruk
  - seksisme, discriminatie

Let op

Kinderen en jongeren stellen zelf ook wel eens seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is belangrijk dat je daar als volwassenen gepast op reageert. Maar hoe beoordeel je seksueel gedrag van kinderen en jongeren?

Kinderen en jongeren zijn seksuele wezens en stellen dus seksueel gedrag. Dat speelt zich meestal solo af tussen leeftijdsgenoten, als spel of plagerij, als een vorm van verkenning van zichzelf en de anderen. Zo leren ze wat ze prettig vinden en wat niet. Zo leren ze omgaan met intimiteit. Zo worden hun normen en waarden ten aanzien van seksualiteit gevormd. Zo leren ze regels over hoe je je in seksuele situaties gedraagt en hoe je dingen aan kan pakken.

Die ervaringen zijn dus functioneel. Ze bieden een kader om de eigen gevoelens en gedragingen te duiden en gedrag van anderen te interpreteren. Al doende leren ze ook welk gedrag grensoverschrijdend is en welk gedrag niet. De vraag is echter hoe je als volwassene (trainer, scheidsrechter, begeleider,...) kan (helpen) beoordelen wanneer seksueel gedrag oké is, en wanneer het licht, ernstig of zwaar grensoverschrijdend is?

Om dat seksueel gedrag tussen kinderen en jongeren te kunnen beoordelen en een aangepaste reactie daarop te geven, verwijzen wij door naar **het vlaggensysteem van Sensoa**. Dat vlaggensysteem is niet sportspecifiek maar beoordeelt in het algemeen het gedrag van kinderen en jongeren.

Het vlaggensysteem verdeelt het seksueel gedrag van kinderen en jongeren onder in vier categorieën: groen of niet-grensoverschrijdend gedrag, geel of licht grensoverschrijdend gedrag, rood of ernstig grensoverschrijdend gedrag en zwart of zwaar grensoverschrijdend gedrag (groen, geel, rood, zwart).

Op de website van de Vlaamse Sportfederatie vzw vind je een uitgebreide lijst met per leeftijd seksuele gedragingen die groen, geel, rood of zwart zijn.

In de "Algemene gids seksueel grensoverschrijdend gedrag" van Sensoa vind je bovendien aanbevelingen over hoe gepast te reageren op de verschillende gedragingen.

3. Wat zijn de signalen?

Trainers, coaches en bestuurders hebben een verantwoordelijkheid om te zorgen voor een veilige sportomgeving voor sporters. Daarbij hoort ook een alerte reactie op signalen die sporters uitzenden. Seksuele intimidatie signaleren, is niet eenvoudig. Enerzijds worden vaak heel subtiele signalen uitgestuurd, die je niet onmiddellijk

met seksueel grensoverschrijdend gedrag zou linken. Anderzijds kunnen sommige signalen wijzen op seksueel grensoverschrijdend gedrag, maar ook op andere problemen of oorzaken. Zo kan een sporter die minder enthousiast is over haar sport, gewoon behoefte hebben aan meer vrije tijd of een hekel hebben aan een paar teamgenoten. Toch is het belangrijk om aan de sporter te vragen of er iets aan de hand is als je verschillende signalen oppikt. Daarmee voorkom je dat iemand ontevreden rond blijft lopen. Ook als het probleem op een heel ander vlak blijkt te liggen, bijvoorbeeld bij een slecht functionerend team, is dat belangrijke informatie.

3.1 praten

Het duidelijkste signaal van seksuele intimidatie is natuurlijk dat iemand zelf praat over wat er gebeurd is. Dat kan in directe bewoordingen (“de trainer greep me in mijn kruis”), maar vaak zal het minder direct zijn (“de trainer geeft me soms een knuffel”). Ook kan de toon waarop iemand over iets praat een signaal zijn (een kind dat wel vraagt of het op kamp mag, maar op een weinig enthousiaste manier).

Ook vage opmerkingen van onbehagen kunnen een signaal zijn dat er iets aan de hand is. Schaamte en angst om niet geloofd te worden, belemmeren slachtoffers om er direct voor uit te komen. De vage termen zijn hun eerste stap om te kijken hoe een ander erop reageert. In de fase waarin sporters twijfelen aan hun beoordeling van de situatie (“gebeurt het echt en is hij nu fout, of ligt het aan mij?”), zoeken ze bevestiging bij anderen. Als de ander serieus luistert en duidelijk maakt dat hij of zij open staat voor het verhaal, zal dat een slachtoffer aanmoedigen om meer te vertellen.

Een sporter vertelt bijvoorbeeld aan een medesporter dat de trainer wel erg close was op een trainingsweekend. De medesporter besteedt er geen aandacht aan en de sporter houdt verder zijn/haar mond.

3.2 fysieke signalen

Psychosomatische klachten zoals hoofdpijn, buikpijn, maagklachten, gespannen spieren, slapeloosheid en andere spanningsklachten komen veel voor. Als misbruik samengaat met fysiek geweld of als een slachtoffer zich fysiek verzet heeft, heeft hij of zij vaak blauwe plekken, schaafwonden of kneuzingen. Als misbruik tot geslachtsgemeenschap komt, kan het leiden tot zwangerschap, pijn aan geslachtsorganen, klachten aan de urinewegen en seksueel overdraagbare aandoeningen. Slachtoffers kunnen als overlevingsstrategie een verslaving opbouwen (bv. aan drugs, eten of sporten). Tekenen daarvan kunnen fysiek zichtbaar zijn (bijvoorbeeld sterke vermagering), maar slachtoffers kunnen ook een dwangmatig gedrag vertonen.

In veel gevallen zijn er geen duidelijke fysieke signalen. Het blijft dus belangrijk om te praten.

3.3 veranderend gedrag

Een sporter die zich vrij plotseling of door onduidelijke redenen anders gedraagt, geeft daarmee ook een signaal. Het gedrag van een sporter kan op allerlei manieren veranderen. Een sporter die seksueel geïntimideerd wordt, kan minder enthousiast worden over zijn of haar sport. Het kan echter ook dat het slachtoffer zich juist in de sport gaat vastbijten, omdat hij of zij daardoor een gevoel van controle over het eigen lichaam terugkrijgt.

Een ervaring met misbruik kan er ook voor zorgen dat iemand dichtslaat en heel introvert wordt. Of het omgekeerde gebeurt: een sporter gaat heel druk doen, om de aandacht af te leiden van de vernedering die hij of zij voelt.

Door misbruik kunnen slachtoffers een angst en afkeer krijgen van lichamelijk contact. Het kan echter ook dat een slachtoffer alle vormen van contact gaat seksualiseren, omdat zij of hij seks (onbewust) koppelt aan het krijgen van aandacht.

Gedragsveranderingen kunnen ook te maken hebben met het verbergen of geheim houden van het misbruik. Slachtoffers verzinnen bijvoorbeeld smoezen over waar ze waren na de training, om de omgeving gerust te stellen en vragen te vermijden.

Verder proberen veel slachtoffers bedreigende situaties te vermijden, dat is de meest voorkomende reactie.. Dat kunnen gelegenheden zijn zoals trainingen of trainingskampen, maar ook personen of plaatsen.

3.4 sportprestaties

Seksuele intimidatie heeft vaak tot gevolg dat de sportprestaties van een sporter teruglopen. De sporter heeft meer moeite zich te concentreren, en soms ook fysieke problemen die het sporten in de weg staan.

3.5 emoties

Slachtoffers van seksuele intimidatie kampen met een waaier aan emoties, die (soms) ook voor de omgeving zichtbaar zijn. Het kan de mensen in de buurt van een slachtoffer opvallen dat hij of zij bijvoorbeeld onverklaarbare woede-uitbarstingen heeft, erg bang is voor mannen of lichamelijk contact, paniekaanvallen of nachtmerries heeft, erg depressief is, zich terugtrekt van anderen, zich minderwaardig en vies voelt, of verdrietig is.

3.6 signalen in de sportrelatie

Naast de signalen van een individuele sporter, zijn er meestal tekenen in de relatie tussen de sporter en de pleger die wijzen op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dat geldt zowel voor de relatie tussen een trainer en sporter als voor de omgang tussen sporters onderling of tussen andere personen. Zo zie je vaak dat er sprake is van een ongewone vertrouwensband tussen de pleger en het slachtoffer, dat de pleger een overmatige controle over de sporter heeft en haar of hem afschermt van anderen. Ook vormen van manipulatie en vernederend gedrag van een pleger (al dan niet subtiel) kunnen zichtbaar zijn voor de buitenwereld. Aan de andere kant kan het feit dat een trainer een bepaalde sporter extra aandacht geeft en indringt in het privéleven van de sporter een signaal zijn. In het algemeen is alertheid geboden bij gedrag van trainers dat niet logischerwijs in verband staat met het bevorderen van sportprestaties, en bij dominant of vernederend gedrag van sporters en trainers.

Signalen

- teruglopende sportprestaties
- (al dan niet vage) klachten over trainer of medesporter
- situaties, trainingen, bepaalde mensen vermijden
- afname enthousiasme
- angst voor lichamelijk contact
- veranderend gedrag (terugtrekken of heel druk zijn)
- kneuzingen, blauwe plekken
- hoofdpijn, buikpijn,...

4. Wat zijn de gevolgen?

De vaststelling van seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft voor verschillende betrokkenen gevolgen. Laat je daar echter niet door afschrikken. Die gevolgen zijn inherent aan de feiten, en dankzij een begeleiding van experts (zie verder) kun je de negatieve gevolgen tot een minimum beperken.

4.1 gevolgen voor het slachtoffer

Alle slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik lopen in meer of mindere mate schade op. De gevolgen zijn soms al vrij snel na de ervaring voelbaar, maar soms duiken ze pas jaren later op. Hoe ernstig de gevolgen zijn, hangt niet alleen af van wat er precies gebeurd is. Ook de context waarin het plaatsvindt, is van groot belang. Welke relatie had het slachtoffer met de pleger? Hoe reageerden anderen? Was het eenmalig of duurde het jarenlang? Deed het verzet van het slachtoffer de intimidatie stoppen? Het feit dat iemands vertrouwen geschonden is of zijn of haar "nee" niet gerespecteerd werd, laat diepe sporen na.

Meteen na het seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik kan een slachtoffer te kampen hebben met allerlei emoties. In de eerste plaats is dat vaak de angst dat het opnieuw zal gebeuren. Ook voelt het slachtoffer zich machteloos of beschaamd omdat hij of zij niets heeft kunnen doen om zichzelf te beschermen. Sommige mensen worden heel kwaad over wat er gebeurd is. Vaak stopt het slachtoffer ook met sporten omdat het plezier weg is.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik kan psychische problemen tot gevolg hebben die het hele leven van een slachtoffer ontregelen. Die psychische problemen kunnen ingrijpende gevolgen hebben voor iemands gezondheid, seksualiteit, het vertrouwen in andere mensen en zelfvertrouwen.

4.2 gevolgen voor de pleger

Voor een pleger heeft seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik ook gevolgen. De sportrelatie met de sporter wordt erdoor beschadigd. Er kan over hem gepraat worden en als er melding gedaan wordt, kunnen sancties volgen. Een melding van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan verschillende gevolgen hebben, afhankelijk van het bestuur van de vereniging, de ernst van de zaak en de stappen die een slachtoffer zet (wel of geen aangifte bij de politie bijvoorbeeld).

Als er feiten zijn gebeurd, neem je het best een maatregel binnen de sportclub ten aanzien van de pleger. Dat kan een verwittiging zijn, een aanmaning, een preventieve schorsing (zolang het onderzoek loopt) of een definitieve schorsing. Bij twijfel over de te nemen maatregel, vraag raad bij een Centrum Algemeen Welzijnswerk of bij de sportfederatie.

4.3 gevolgen voor de sportclub

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en misbruik heeft niet alleen negatieve gevolgen voor slachtoffers en plegers, maar ook voor de sportclub. Zeker als het om seksueel misbruik van kinderen gaat of om ernstige, strafbare feiten zullen sportbegeleiders en bestuursleden geschokt zijn dat het op hun vereniging kon gebeuren. Het ondermijnt het vertrouwen in elkaar omdat men dat soort dingen niet verwachtte van de pleger. Het is belangrijk met een expert te bekijken hoe de communicatie naar de clubleden gebeurt. Een goede interne communicatie is belangrijk, want de goede naam van de vereniging krijgt een deuk als de pers erover schrijft. Alleen door zorgvuldige begeleiding en opvang van sportkader, sporters en ouders blijft die schade beperkt. Gelukkig sta je er niet alleen voor. Er zijn in Vlaanderen mensen opgeleid om je daarbij te helpen (zie 5. en 6.).

5. Heb je een vermoeden of wil je een geval melden?

5.1 Vermoeden

Het is belangrijk om een onderscheid te maken in de verschillende plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik in de sportclub.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik kan niet alleen voorkomen tussen een sporter en een volwassene (trainer, begeleider, scheidsrechter,...), maar ook tussen twee jonge sporters en tussen twee volwassen sporters.

Als je signalen opmerkt die je ongerust maken, is het raadzaam om daar eerst met de sporter over te spreken. Als je je niet in staat voelt om zo'n gesprek aan te gaan, kun je kijken of een andere volwassene met de sporter wil praten. In sommige clubs is er daarvoor een vertrouwenspersoon.

Het is belangrijk dat dat gesprek goed verloopt, dat je een aantal zaken wel en niet doet:

- Stel open vragen, waardoor je de sporter uitnodigt om zelf te vertellen.
- Stel geen sturende of suggestieve vragen.
- Stel geen vragen op een beschuldigende of veroordelende manier.
- Luister naar wat de sporter uit zichzelf vertelt. Gebruik geen druk of dwang en ga niet dreigen.
- Laat de sporter met rust als hij/zij niet wil praten. Maak hem/haar wel duidelijk dat zij/zij altijd bij jou terecht kan.
- Beloof de sporter geen geheimhouding. Dat kan je in een lastig parket brengen als je ernstige feiten hoort. Wel kun je beloven dat je geen stappen zet, zonder er met diegene over te praten.

Als het gesprek je ongerustheid niet wegneemt, overweeg dan om hulp in te schakelen (zie verder).

5.2 Melding van een slachtoffer

Op het moment dat een sporter je vertelt dat hij of zij seksueel misbruikt is (uit zichzelf of nadat je er met hem/haar over gepraat hebt) of indien een vermoeden ook na een gesprek met de sporter blijft bestaan, zijn volgende zaken heel belangrijk:

- Reageer rustig en ondersteunend, niet geschokt of paniekerig.
- Vraag naar het wat, waar, wanneer en wie en niet naar het waarom.
- Maak duidelijk dat je het verhaal gelooft.
- Maak de sporter duidelijk dat hij/zij geen schuld treft, dat zij/zij niets verkeerd gedaan heeft, wat de dader ook gezegd mag hebben.
- Maak duidelijk dat je zal helpen. Beloof de sporter geen geheimhouding. Dat kan je in een lastig parket brengen als je ernstige feiten hoort. Wel kun je beloven dat je geen stappen zet, zonder er met diegene over te praten.
- Schets wat er verder nog allemaal kan of gaat gebeuren.

Neem bij **een melding** van het slachtoffer zeker contact op met een Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) of een huisarts. Zij kunnen je informeren en adviseren en zo nodig hulpverlening opstarten.

Ook kun je rechtstreeks contact opnemen met de lokale politie. In sommige gevallen is dat meer aangewezen, bijvoorbeeld als het risico bestaat dat de plegger nog andere slachtoffers zal maken.

Neem ook bij **een vermoeden** van seksueel misbruik contact op met een Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) of een huisarts.

Bij minderjarigen heb je een meldingsplicht. Officieel moet je een geval van seksueel grensoverschrijdend gedrag melden bij het parket, maar contact opnemen met een Centrum Algemeen Welzijnswerk of een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) is algemeen aanvaard. Bij meerderjarige slachtoffers moet je ernstige feiten melden. Dat kan bij een expert/expertisecentrum (huisarts, CAW,...)

Wil hij of zij liever geen melding van de feiten doen, maak dan wel duidelijk dat je altijd bereid bent om te helpen. Let wel: zoals hierboven vermeld ben je voor feiten bij minderjarigen en voor ernstige feiten bij meerderjarigen verplicht om een melding te doen.

We raden je alvast aan om het slachtoffer verder te begeleiden tijdens en na de doorverwijzing.

5.3 Bestuur vereniging of sportfederatie inlichten

Afhankelijk van de situatie, en zeker als het gaat om een ernstige vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik, is het raadzaam om, met goedkeuring van de sporter, het bestuur van de sportclub in te lichten. Het bestuur meldt dat geval dan het best aan de sportfederatie. Een melding staat niet gelijk aan een beschuldiging. Melden heeft tot doel dat vermoedens worden onderzocht. Dat is in het belang van het slachtoffer, maar ook in het belang van de beschuldigde, als het vermoeden niet blijkt te kloppen. Het bestuur van de club kan advies inroepen van (bovenstaand vermelde) centra of instanties over verdere stappen. Het algemeen advies aan de sportclub is om niet zelf te gaan uitpluizen, omdat een kleine stap al grote gevolgen kan hebben, zowel voor slachtoffer, beschuldigde en de naam van de vereniging.

Doe dit alles op een discrete manier. Je kan hiervoor advies vragen aan een CAW of VK.

5.4 Nazorg in de sportclub

Maatregel(s) treffen

Bij een klacht of melding van seksueel gedrag, neem je het best een maatregel binnen de sportclub ten aanzien van de pleger. Dat kan een verwittiging zijn, een aanmaning, een preventieve schorsing (zolang het onderzoek loopt) of een definitieve schorsing. Ook is het belangrijk om dat in samenspraak te doen met de bestaande hulpcentra, politie en eventueel de sportfederatie.

Communicatie

Als je als sportclub een klacht of melding krijgt van seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik, is het van groot belang om goed na te denken over de communicatie achteraf naar derden (ouders, sporters, eventueel de pers,...) Geef daarin duidelijke informatie en baken goed af wat je wel en niet wilt communiceren aan welke (deel)groep.

Verdere begeleiding slachtoffer

Hou ook contact met het slachtoffer. Maak hem/haar duidelijk dat jullie er zijn, en toon interesse in de toestand van het slachtoffer, de gang van zaken van een eventuele therapie van het slachtoffer of proces van de dader,...

Tip ter preventie

Sportclubs brengen sporters bij hun sportbeoefening normen en waarden bij. Als je actief wilt meewerken aan de bewustwording van die normen en waarden bij sporters, begeleiders, trainers, ouders,... stel dan als sportclub een gedragscode op of maak een al bestaande gedragscode bekend.

Die gedragsregels vormen een eerste stap om aan sporters, trainers, ouders,... duidelijk te maken waar de grenzen liggen. Je creëert er een vorm van sociale controle mee.

Tijdens het schrijven van deze tekst is dankbaar gebruikgemaakt van:

1. Sensoa – brochure Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag
2. Cense M. (1997), Rode kaart of Carte blanche: Risicofactoren voor seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport.

6. Nuttige adressen

Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)

Bij het CAW kun je terecht voor hulp en advies in verband met geweld en seksueel misbruik

Hoe werkt het CAW precies?

Je wil iets weten over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Je bent zelf slachtoffer of een verwante of je stelt je zelf vragen over je seksueel gedrag:

Dan kan je contact opnemen met een CAW in je buurt die je helpt. Een team van professionele hulpverleners beluistert je verhaal, helpt je om samen uit te klaren waar de knelpunten zitten, geeft je informatie, zoekt samen met jou welke vorm van hulpverlening wenselijk is en maakt je wegwijs in de wereld van justitie en ondersteunt je wanneer gerechtelijke stappen nodig zijn.

Maak je je zorgen over een situatie waarbij je denkt aan seksueel grensoverschrijdend gedrag, dan is het belangrijk dat je je ongerustheid in vertrouwen kan bespreken bij anderen.

In het CAW beluisteren hulpverleners je vermoeden en trachten zij samen met jou een inschatting te maken van de ernst van de situatie. Je krijgt advies om met de situatie om te gaan en zelf eventueel bepaalde stappen te zetten. Indien nodig kan verdere professionele hulp ingeschakeld worden.

Je kan bij een CAW terecht in alle discretie. Wens je anoniem geholpen te worden dan kan dit. De hulpverleners zijn gebonden aan het beroepsgeheim.

Het CAW is echter geen meldpunt voor klachten of misdrijven. Daarvoor moet je bij de politie zijn. Het CAW helpt en ondersteunt je wel om een klacht te formuleren of om een misdrijf aan te geven indien jij dit wenst. Indien jezelf of derden in gevaar zijn en je integriteit wordt geschaad worden onmiddellijk de nodige stappen ondernomen.

Contact opnemen is zeer eenvoudig, het kan telefonisch, via mail of je kan persoonlijk langs gaan. een CAW is vlot bereikbaar, er zijn geen wachtlijsten en de hulp is gratis.

Voor een CAW in je buurt zie www.caw.be . Een hulpvraag kan gesteld worden via e-mail onthaal@kaw.be of telefonisch 078/150.300.

- bereikbaar:
  - maandag van 9u tot 20u
  - dinsdag van 11u tot 17u
  - woensdag van 9u tot 20u
  - donderdag van 11u tot 17u
  - vrijdag van 9u tot 17

Na die uren kun je terecht op het nummer 106 (Teleonthaal).

Vertrouwenscentra Kindermishandeling (VK)

Wie vermoedt dat een kind of jongere mishandeld of seksueel misbruikt wordt, kan contact opnemen met een vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK). De vertrouwenscentra zijn gespecialiseerd in de aanpak van dat soort zaken.

Na dat contact probeert het vertrouwenscentrum een inschatting te maken van de ernst van de situatie en de bestaande noden. Op basis daarvan bepaalt het vertrouwenscentrum wat het zal doen: de bestaande hulpverlening adviseren en/of ondersteunen of de hulpverlening zelf organiseren en coördineren. In een aantal situaties is de informatie zo verontrustend dat er een dringende tussenkomst nodig is. Dat kan inhouden dat het vertrouwenscentrum de dag van de melding al rechtstreeks contact opneemt met de ouders, het kind of andere betrokkenen. Het gebeurt ook dat het vertrouwenscentrum niet voldoende garanties heeft voor de veiligheid van het kind. In dat geval (en enkel dan) kan het vertrouwenscentrum aangifte doen bij het parket.

- VK Antwerpen 03/230 41 90
- VK Brugge 050/34 57 57
- VK Brussel 02/477 60 60
- VK Gent 09/216 73 30
- VK Hasselt 011/27 46 72
- VK Leuven 016/30 17 30
- VK Mechelen 015/20 21 31
- VK Tunhout 014/42 22 03

De vertrouwenscentra zijn elke werkdag bereikbaar van 9u tot 17u. Buiten die uren is er een telefonisch permanentiesysteem om je in dringende situaties bij de staan met advies. Een aantal vertrouwenscentra hebben ook regionale antennes. Meer info op www.kindermishandeling.be.

Stappenplan voor sportclubs: “Wat met seksueel grensoverschrijdend gedrag?” (1)

Vertoont de sporter (on)bewust een signaal/signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel misbruik?

- teruglopende sportprestaties
- (al dan niet vage) klachten over trainer of medesporter
- situaties, trainingen, bepaalde mensen vermijden
- afname enthousiasme
- angst voor lichamelijk contact
- veranderend gedrag (terugtrekken of heel druk zijn)
- kneuzingen, blauwe plekken
- hoofdpijn, buikpijn,...

Spreek er met de sporter over. Ga na of de signalen met seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik te maken hebben.

Blijkt het onrustwekkend?

Ja

Nee

Ga verder in op het gesprek. Hou daarbij rekening met een aantal zaken. Als je je niet in staat voelt om zo'n gesprek aan te gaan, kun je kijken of een andere volwassene met de sporter wil praten. In sommige clubs is er hiervoor een vertrouwenspersoon.

- Stel open vragen, waardoor je het kind uitnodigt om zelf te vertellen.
- Stel geen sturende of suggestieve vragen.
- Stel geen vragen op een beschuldigende of veroordelende manier.
- Luister naar wat de sporter uit zichzelf vertelt. Gebruik geen druk of dwang en ga niet dreigen.
- Laat de sporter met rust als hij/zij niet wil praten. Maak hem/haar wel duidelijk dat hij/zij altijd bij jou terecht kan.
- Beloof de sporter geen geheimhouding. Dat kan je in een lastig parket brengen als je ernstige feiten hoort. Wel kun je beloven dat je geen stappen zet, zonder er met diegene over te praten.

De onrustwekkende signalen kunnen ook wijzen op andere problemen of oorzaken (bv. behoefte aan meer vrije tijd of een hekel hebben aan teamgenoten). Volg het verder op en wees alert voor eventuele verdere signalen.

Twijfel je? Neem contact op met een deskundige:

- Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK)
- Centrum Algemeen Welzijn (CAW)
- arts
- de lokale politie

Stappenplan voor sportclubs: “Wat met seksueel grensoverschrijdend gedrag?” (2)

